

Vera Bergkamp
bestuurder Zorgbalans

VAN ZORG NAAR SAMENLEVEN - WAT NEDERLAND KAN LEREN VAN FINLAND

Tijdens mijn werkbezoek aan Helsinki viel me op hoe vanzelfsprekend Finland zorg, welzijn en wonen met elkaar weet te verbinden. Wat ik daar zag, was geen totaal ander systeem, maar een andere manier van kijken: eenvoudiger, dichter bij het leven en gericht op wat wél kan. En het mooie is: Nederland heeft dezelfde bouwstenen in huis. We hoeven het niet opnieuw uit te vinden, we kunnen voortbouwen op wat er al groeit.

Het gewone leven als uitgangspunt

In Finland is zorg vooral bedoeld om het gewone leven mogelijk te maken. Ouderen blijven deel uitmaken van hun gemeenschap. Men spreekt over memory loss in plaats van dementie en over assisted living in plaats van thuiszorg. Taal die regie en waardigheid uitstraalt. Ook in Nederland zie ik die beweging steeds sterker worden, met termen zoals haperend brein en initiatieven rond zorgzame buurten.

Toch roept dit een belangrijke vraag op: wat is eigenlijk 'het gewone leven' voor iemand met zware zorg of gevorderde dementie? Kun je daar nog van spreken wanneer zelfstandigheid verdwijnt en afhankelijkheid toeneemt? Dat zijn vragen die zowel Nederland als Finland raken, en die ons uitnodigen om eerlijk te blijven over wat er wél kan – en wat niet.

Van beleid naar dagelijks leven

Wat mij opviel, is dat Finland minder in systemen en domeinen denkt. Zorg, welzijn en wonen zijn er vanzelfsprekend met elkaar verbonden. In Nederland bewegen we dezelfde kant op: gemeenten, woningcorporaties en zorgorganisaties zoeken elkaar steeds meer op. Tegelijk zag ik in Finland dat idealen niet overal werkelijkheid zijn. Sommige instellingen ogen nog sterk geïnstitutionaliseerd, met weinig activiteiten of huiselijke warmte. Juist hier heeft Nederland grote stappen gezet. De afgelopen jaren is verpleeghuiszorg merkbaar verbeterd: meer aandacht voor welzijn, meer huiselijkheid en meer betekenisvolle daginvulling. Dat heeft het leven van bewoners echt veranderd. Het is belangrijk dat we deze ontwikkeling vasthouden.

Leefgemeenschappen als toekomst

Een inspirerend Fins voorbeeld vond ik woonvormen waar ouderen, kinderen en studenten elkaar tegenkomen. Ouderen krijgen zorg, kinderen een warme maaltijd en studenten krijgen muzikles. Het resultaat is een levendige gemeenschap waarin generaties elkaar vanzelfsprekend ontmoeten. Ook in Nederland ontstaan steeds meer van dit soort initiatieven. De visie is helder: een zorgomgeving is geen instituut, maar een leefgemeenschap.

Vertrouwen in communitykracht

In Finland ontmoette ik ouderen die samenleven in een zelfsturende woonvorm, zonder manager of staf. Ze organiseren hun huishouden samen en zorgen voor elkaar. Die autonomie en onderlinge betrokkenheid raakten me. In Nederland herken ik dezelfde communitykracht in zorgcoöperaties, dorpsinitiatieven en de sterke traditie van vrijwilligerswerk en mantelzorg. De les is duidelijk: ondersteun wat er al groeit, in plaats van telkens nieuwe structuren te bouwen of een blauwdruk op te leggen. Vertrouw op de veerkracht van mensen – want die is er volop.

Regie en ruimte

Soms klinkt in Nederland de roep om meer centrale regie, in de hoop dat vernieuwing dan sneller zal gaan. Mijn overtuiging is dat sturing niet altijd de oplossing is. We hebben al veel overleg, afstemming en verantwoording. Meer regie leidt niet vanzelf tot betere resultaten. Wat wél helpt, is ruimte voor regionale initiatieven en vertrouwen in lokale samenwerking en regelruimte voor onze professionals. Juist daar, dicht bij mensen, ontstaan vaak de beste oplossingen.

Drie lessen om mee verder te gaan

Uit de voorbeelden die ik in Finland zag, neem ik drie inzichten mee. Ten eerste: taal doet ertoe. Woorden sturen gedrag en beïnvloeden hoe we naar mensen kijken. Ten tweede: organiseer vanuit de gemeenschap, niet vanuit het systeem. En ten slotte: stimuleer vertrouwen en lokale verantwoordelijkheid. Minder sturing van bovenaf en meer ruimte van onderop – dáár begint vernieuwing.

Samen leven, met elkaar

De uitdagingen in Finland en Nederland zijn vergelijkbaar: vergrijzing, personeelstekorten, oplopende kosten en de wens om zorg menselijker te maken. Toch voelde de toon in Finland hoopvoller, meer gericht op wat wél kan. Die houding sprak me aan, want ook in Nederland zie ik betrokken burgers, professionals en bestuurders die met hart en ziel werken aan een samenleving waarin iedereen mee kan doen.

We beschikken over dezelfde bouwstenen: betrokkenheid, solidariteit en vernieuwingskracht. De uitdaging is niet een nieuw systeem te ontwerpen, maar te vertrouwen op wat al in beweging is. Uiteindelijk gaat het om samenleven. Gewoon leven, met elkaar. ○

“Een zorgomgeving is geen instituut, maar een leefgemeenschap”

